

1. PRŮŘEZOVÉ TÉMA – VÝCHOVA DEMOKRATICKÉHO OBČANA

"Průřezové téma představuje významnou oblast vzdělávání, která prostupuje celým formálním kurikulem a často je obsažena i ve skrytém kurikulu. Jsou to témata, která přesahují jednotlivé obory vzdělávání." (RVP)

Mohli bychom tedy říci, že jsou to obsahy vzdělávání, které jsou povinné a přesahují jednotlivé předměty. Dávají nám tak možnost realizovat tyto obsahy různými formami.

Průřezová témata RVP ZV

- Osobnostní a sociální výchova
- Výchova demokratického občana (dále VDO)
- Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech
- Multikulturní výchova
- Environmentální výchova
- Mediální výchova

Proč je výchova demokratického občana důležitá?

Má-li demokracie dobře fungovat, je třeba, aby občané měli:

- **vědomosti** o demokracii
- **disponovali dovednostmi** pro aktivní a odpovědné občanství
- **zaujímalí postoje a uznávali hodnoty s demokracií spojené.**

Co je cílem VDO

"Výchova demokratického občana má vybavit žáka základní úrovní občanské gramotnosti. Ta vyjadřuje způsobilost orientovat se ve složitostech, problémech a konfliktech otevřené, demokratické a pluralitní společnosti. Její získání má umožnit žákovi konstruktivně řešit problémy se zachováním lidské důstojnosti, respektem k druhým, ohledem na zájem celku, s vědomím svých práv a povinností, svobod a odpovědností, s uplatňováním zásad slušné komunikace a demokratických způsobů řešení." (RVP)

Občanská gramotnost má tři složky:

- vědomostní
- dovednostní
- postojovou

Vědomosti

- aplikuje své znalosti o právech občana
- porozumí významu řádu, pravidel a zákonů pro fungování společnosti a aplikuje je

- analyzuje a hodnotí společenské jevy, procesy, události a problémy z různých úhlů pohledu (lokální, národní, evropská, globální dimenze)

Dovednosti

- participuje na rozhodnutích celku s vědomím odpovědnosti a důsledků
- prezentuje svá stanoviska věcně a argumentačně správně
- dovede jednat v běžných občanských situacích: volby, petice, žádosti

Postoje a schopnosti

- vede k aktivnímu postoji v obhajování a dodržování lidských práv a svobod
- vede k otevřenému, aktivnímu, zainteresovanému postoji v životě
- vychovává k úctě k zákonu
- rozvíjí disciplinovanost a sebekritiku
- učí sebeúctě a sebedůvěře, samostatnosti a angažovanosti
- přispívá k utváření hodnot, jako je spravedlnost, svoboda, solidarita, tolerance a odpovědnost
- rozvíjí a podporuje schopnost zaujetí vlastního stanoviska v pluralitě názorů
- motivuje k ohleduplnosti a ochotě pomáhat zejména slabším

Obsahy vzdělávání pro výchovu k občanství

Občanská společnost a škola

- škola jako model otevřeného partnerství a demokratického společenství, demokratická atmosféra a demokratické vztahy ve škole
- způsoby uplatňování demokratických principů a hodnot v každodenním životě školy (význam aktivního zapojení žáků do žákovské samosprávy – žákovských rad či parlamentů)
- formy participace žáků na životě místní komunity; spolupráce školy se správními orgány a institucemi v obci

Občan, občanská společnost a stát

- občan jako odpovědný člen společnosti (jeho práva a povinnosti, schopnost je aktivně uplatňovat, přijímat odpovědnost za své postoje a činy, angažovat se a být zainteresovaný na zájmu celku); Listina základních práv a svobod, práva a povinnosti občana
- úloha občana v demokratické společnosti
- základní principy a hodnoty demokratického politického systému (právo, spravedlnost, diferenciaci, různorodost)
- principy soužití s minoritami (vztah k jinému, respekt k identitám, vzájemná komunikace a spolupráce, příčiny nedorozumění a zdroje konfliktů)

Formy participace občanů v politickém životě

- volební systémy a demokratické volby a politika (parlamentní, krajské a komunální volby)
- obec jako základní jednotka samosprávy státu; společenské organizace a hnutí

Principy demokracie jako formy vlády a způsobu rozhodování

- demokracie jako protiváha diktatury a anarchie; principy demokracie; základní kategorie fungování demokracie (spravedlnost, řád, norma, zákon, právo, morálka)
- význam ústavy jako základního zákona země
- demokratické způsoby řešení konfliktů a problémů v osobním životě i ve společnosti

Se kterými částmi RVP souvisí VDO

1. Vzdělávací oblast **Člověk a jeho svět** se uplatňuje v tématech zaměřených na vztah k domovu a vlasti. Je to obsah určený pro I. stupeň ZŠ.

2. Vzdělávací oblast **Člověk a společnost**, v níž jsou tematizovány principy demokracie a demokratického rozhodování a řízení, lidská a občanská práva, ve kterých se klade důraz na participaci jednotlivců – občanů na společenském a politickém životě demokratické společnosti.

Obor vzdělávání – Výchova **k občanství**

Stát a právo

Očekávané výstupy

Žák:

- rozlišuje nejčastější typy a formy států a na příkladech porovná jejich znaky
- rozlišuje a porovnává úkoly jednotlivých složek státní moci ČR i jejich orgánů a institucí, uvede příklady institucí a orgánů, které se podílejí na správě obcí, krajů a státu
- objasní výhody demokratického způsobu řízení státu pro každodenní život občanů
- vyloží smysl voleb do zastupitelstev v demokratických státech a uvede příklady, jak mohou výsledky voleb ovlivňovat každodenní život občanů
- přiměřeně uplatňuje svá práva a respektuje práva a oprávněné zájmy druhých lidí, posoudí význam ochrany lidských práv a svobod
- objasní význam právní úpravy důležitých vztahů – vlastnictví, pracovní poměr, manželství
- provádí jednoduché právní úkony a chápe jejich důsledky, uvede příklady některých smluv upravujících občanskoprávní vztahy – osobní přeprava; koupě, oprava či pronájem věci

- dodržuje právní ustanovení, která se na něj vztahují, a uvědomuje si rizika jejich porušování
- rozlišuje a porovnává úkoly orgánů právní ochrany občanů, uvede příklady jejich činnosti a spolupráce při postihování trestných činů
- rozpozná protiprávní jednání, rozliší přestupek a trestný čin, uvede jejich příklady

3. Kompetence občanské

- Respektuje přesvědčení druhých lidí, váží si jejich vnitřních hodnot, je schopen vcítit se do situací ostatních lidí, odmítá útlak a hrubé zacházení, uvědomuje si povinnost postavit se proti fyzickému i psychickému násilí.
- Chápe základní principy, na nichž spočívají zákony a společenské normy, je si vědom svých práv a povinností ve škole i mimo školu.
- Rozhoduje se zodpovědně podle dané situace, poskytne podle svých možností účinnou pomoc a chová se zodpovědně v krizových situacích i v situacích ohrožujících život a zdraví člověka.

Jak se průřezové téma realizuje

- vytvářením demokratického edukačního klimatu školy
  - demokratické prostředí ve třídě (např. formulace třídní ústavy)
  - školní parlament (příprava, realizace voleb, práce parlamentu)
- v příslušných vyučovacích předmětech
  - jednotlivé obsahové části přidělíme po diskusi do jednotlivých předmětů (asi nejvíce do dějepisu a výchovy k občanství)
- projektové vyučování (např. projekt Paragraf 11/55 na školní úrovni)
- samostatný předmět (např. politologie, v tomto případě bychom museli tento předmět vložit jako povinný pro daný ročník, aby jím prošli všichni žáci).

Jak postupovat při zapracování PT do školního kurikula

- Zjistit, co z PT budeme realizovat pomocí jednotlivých předmětů, modulů atp.
- Zbytek vzdělávacího obsahu začlenit do ŠVP jinak, např. kurzy, projekty, ...
- Rozhodnout se, jak budeme zlepšovat edukační klima školy. Vyslat učitele do kvalitních forem DVPP (Přehled o výchově k občanství v evropských státech http://www.eurydice.org/ressources/eurydice/pdf/0_integral/055CS.pdf).